

А. О. Сітковська,
д. е. н., професор кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1892-6314>
О. М. Шершенюк,
к. е. н., доцент кафедри економіки і підприємництва,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9959-2725>.
Т. М. Шевченко,
здобувач групи МгЕК-1-24,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-3666-1131>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.16.124

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ESG-ІНТЕГРАЦІЇ

A. Sitkovska,
Doctor of Economic Sciences, Dnipro State Agrarian and Economic University
O. Shersheniuk,
PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University
T. Shevchenko,
Student group MrEK-1-24, Dnipro State University of Agrarian and Economics

STRATEGIC MANAGEMENT OF THE COMPETITIVENESS OF BUSINESS ENTITIES

Стаття присвячена стратегічному управлінню конкурентоспроможністю суб'єктів підприємництва в умовах ESG-інтеграції. Розкрито фактори, які впливають на ускладнення конкурентної боротьби суб'єктів підприємництва (розвиток технологій, зміна переваг споживачів, посилення конкуренції, державне регулювання тощо). Розглянуто концепцію стратегічного управління конкурентоспроможністю як систему, що складається з формування стратегії та її реалізації, планування, зворотного зв'язку між виконавцями і управлінцями. Визначено, що вибір стратегії пов'язаний з обробкою великих масивів даних, від якісного підбору інформації буде залежати рівень конкурентоспроможності на довгостроковий період. Розглянуто одним з напрямів досягнення конкурентних переваг суб'єктів підприємництва використання ESG-пріоритетів у стратегічному управлінні. Зазначено, що впроваджуючи концепцію ESG в стратегічні цілі, підприємства змінюють не лише тактичні заходи, але й сам процес прийняття управлінських рішень; більше впроваджувати інноваційні проекти, що дозволяють вдосконалювати виробничу діяльність, а також зацікавлювати партнерів до тривалої співпраці.

The article is devoted to substantiation of expediency of realization of strategic management of competitiveness in activity of subjects of entrepreneurship. The factors that influence the complication of the competitive struggle of business entities (development of technologies, change of consumer preferences, increased competition, state regulation, globalization, informatization) are disclosed. It is determined that the choice of strategy is associated with the processing of large amounts of data and the level of competitiveness for the long term will depend on the qualitative selection of information. Entrepreneurs solve the problem of information overload using one of the analytical tools for data processing Big Data, which analyzes data to identify hidden patterns, unknown correlations, market trends, consumer preferences, etc. The concept of strategic management of competitiveness is considered as a system containing elements: formation of strategy and its implementation, planning, feedback between performers and managers. Highlighted requirements that competitive advantage must meet to be considered a strategic success factor. One of the directions of achieving competitive advantages for business entities is proposed to use the experience of foreign companies in using

ESG priorities in strategic management. The role of eco-innovations is highlighted, which not only stimulate market transformation and economic growth, but are also important for achieving the dual goals of the transition to "green" and digital regimes. Particularly important is the acceleration and intensification of innovation in fast-growing sectors such as clean technologies, biotechnology and digital industries. It is noted that by implementing the ESG concept in strategic goals, enterprises are forced to change not only tactical measures, but also the process of making managerial decisions, increasingly implement innovative projects that allow improving production activities, as well as interest partners in long-term cooperation. The active implementation and integration of the ESG concept into the strategic management of competitiveness involves: phased implementation of ESG criteria; development of evaluation criteria for the integration of this concept for effective management; tracking the balance of a set of criteria when implementing a strategy; identifying trends in the development of ESG strategies of competitors; etc.

Ключові слова: управління, стратегічне управління, конкурентоспроможність, суб'єкт підприємництва, ESG принцип.

Key words: management, strategic management, competitiveness, business entity, ESG principle.

ВСТУП

Функціонування суб'єктів підприємництва в сучасних умовах пов'язано зі значними ризиками і невизначеністю, необхідністю відповідати вимогам мінливого середовища шляхом постійної адаптації до змін, трансформації та оновлення своїх ресурсів і компетенцій. Своєчасне реагування на виклики, швидкі і обґрунтовані управлінські рішення, достатні для ефективної координації, переорієнтації ринкових позицій і траєкторій руху є необхідними умовами конкурентоспроможності бізнесу як в межах національного так і міжнародного ринків. Одним з напрямів стратегічних орієнтирів розвитку суб'єктів підприємництва є інтеграція концепції ESG в їх управлінську діяльність, яка забезпечує збалансований розвиток на соціально-економічному рівні при ефективному використанні природних ресурсів, спрямована на їх збереження, щоб задовольнити потреби існуючого і майбутнього поколінь. Стратегічна орієнтація країни до євроінтеграції вказує важливість концентрації уваги керівників як на внутрішньому розвитку, вмінні будувати якісну взаємодію на макrorівні з урахуванням внутрішніх факторів, так і на дотриманні екологічних, соціальних та управлінських стандартів, які є ключовими для зміцнення глобальної конкурентоспроможності.

Проблеми, які виникають перед суб'єктами підприємництва обумовлені недостатньою увагою, яка приділяється захисту навколишнього середовища, створенню сприятливих умов соціального-економічного характеру для персоналу, а також соціальної відповідальності на внутрішньому рівні підприємства, що є особливо актуальними при стратегічному управлінні діяльністю.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження стратегічного управління суб'єктів підприємництва з інтеграцією принципів ESG, що стимулюватиме їх інноваційну діяльність та підвищує конкурентоспроможність.

Вагомий внесок у дослідження стратегічного управління конкурентоспроможністю суб'єктів підприємництва здійснили науковці: І. Геращенко, М. Гудзинському, Г. Калетнік, О. Николук, Н. Пришляк, Т. Савченко, О. Ульяновченко, а проблеми формування та реалізації

принципів ESG досліджували: П. Бідюк, Ю. Васильєва, Т. Воронько-Невіднича, Г. Коваленко та інші. Разом з тим нові виклики, які вирішують вітчизняні суб'єкти підприємництва щодо ведення бізнесу зумовлюють необхідність розширення конкурентних переваг в довгостроковій перспективі з урахуванням концепції ESG, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності на різних рівнях.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Конкурентоспроможність стала одним з найбільш гострих аспектів в управлінні суб'єктів підприємництва, особливо складно нею управляти на стратегічному рівні. Стратегічна конкурентоспроможність досягається тоді, коли суб'єкт підприємництва успішно розробляє та реалізує стратегію створення вартості, а саме стратегію комплексного та скоординованого набору дій, спрямованих на використання ключових компетенцій та отримання конкурентної переваги [8]. Стратегічне управління конкурентоспроможністю ґрунтується на визначенні його стратегічного позиціонування. Формування останнього передбачає процес приведення в дію фактора базування, який здійснює вплив на поточну ефективність та підвищує адаптивність суб'єктів підприємництва, що характеризує безперервний процес розвитку відносин з зовнішнім середовищем, яке турбулентне і постійно змінюється. До факторів, які впливають на ускладнення конкурентної боротьби суб'єктів підприємництва можна віднести:

1. посилення конкуренції, що пов'язано з насиченням ринків і заповненням ринкових "ніш", які були вільними;
2. державне регулювання: постійна зміна законодавчих і нормативних вимог, що створює додаткові перешкоди для ведення підприємницької діяльності;
3. зміна переваг споживачів: покупці стають все більш вимогливими, їх смаки і вподобання постійно змінюються;
4. розвиток технологій: зростання потреби в інноваціях і адаптація до них, як наслідок розвитку технологій. Не спроможність їх швидко впроваджувати послаблюють конкурентні позиції. Підприємства, з метою

оптимізувати і прискорити функціонування і реагування на зміну ринкового середовища, впроваджують цифрові технології. В переважній більшості цифровізація стосується оперативного рівня прийняття рішень, тоді як стратегічний рівень управління в меншій мірі використовує цей інструмент. Цифрові інструменти застосовуються для підвищення продуктивності, зниження витрат на виробництво, забезпечення високої якості продукції [1].

5. глобалізація: конкурентна боротьба виникає між суб'єктами підприємництва не лише в середині країни, а й за її межами — з іноземними компаніями;

6. інформатизація: розвиток цифрового середовища пов'язаний з формуванням великих масивів даних, які потребують спеціалізованих технологій їх аналізу. Виявлення несуттєвої інформації (інформаційний шум), перенавантаження нею може негативно вплинути на стратегічні рішення, а пошук і виокремлення необхідної інформації є складним процесом. Отже, характерним для суб'єктів підприємництва сьогодні є функціонування в умовах інформаційно перевантаженого зовнішнього середовища. Вибір стратегії, яка буде зберігати актуальність певний час, досить складний процес, оскільки ринок максимально мінливий, і будь-яка стратегія вимагає оперативного коригування в інформаційному навантаженні [2]. Кризові явища на ринку також мають вкрай високі темпи виникнення, що робить їх практично непередбачуваними. Вирішують проблему інформаційного навантаження суб'єкти підприємництва за допомогою одного з аналітичних інструментів обробки даних Big Data, що здійснює аналіз даних для виявлення прихованих закономірностей, невідомих кореляцій, ринкових тенденцій, вподобань споживачів тощо [9]. Напрями застосування Big Data аналізу на рівні стратегічного управління суб'єкта підприємництва:

— аналіз конкурентного середовища: дозволяє підприємцям висвітлити тренди і стратегії, що застосовуються конкурентами, і вживати заходів для посилення своєї позиції на ринку;

— прогнозування попиту: на підставі оцінки попередніх даних щодо обсягів продажу, перевагах споживачів створюють можливість моделювати, прогнозувати попит на товари, оптимізувати запаси, максимізувати прибуток тощо;

— аналіз поведінки споживачів: забезпечує суб'єктам підприємництва розуміння поведінку покупців та у відповідності до їх поточних потреб коригувати стратегії маркетингу;

— управління ризиками: дозволяє виявляти потенційні ризики, пов'язані з різними аспектами бізнесу: безпека інформації, зміни в законодавстві, фінансові операції тощо. Застосування даного інструментарію в стратегічному управлінні підприємства надає широкі можливості для оптимізації бізнес-процесів, підвищення ефективності та досягнення конкурентних переваг на ринку [14].

Концепцію стратегічного управління конкурентоспроможністю слід розглядати як систему, яка на довгостроковій основі забезпечує:

— формування та реалізацію стратегії за допомогою сукупності цілей і заходів на всіх рівнях: шляхом вибудовування цілей, показників і інформування всіх

підрозділів підприємства. Основне завдання стратегії полягає в забезпеченні нововведень і змін в підприємстві відповідно до змін у зовнішньому середовищі. Внутрішня координація є невід'ємною частиною стратегії і включає координацію стратегічної діяльності з метою забезпечення ефективності внутрішніх процесів.

— планування, визначати умови досягнення намічених результатів, розподіляти ресурси, а також стратегічні ініціативи. Так, для стратегічного планування характерна гнучкість, використання інформаційно-аналітичних інструментів проактивного підходу до зовнішніх змін, вибором не лише фінансових показників, а й пов'язаних з екологічними, соціальними та корпоративно-управлінськими процесами [7]. Зростання адаптивності забезпечується також під впливом дії факторів конкурентного середовища, особливо тих, які пов'язані з інноваціями. Саме завдяки регулюванню інноваційності постійно відбуваються процеси оновлення у відповідності до вибраної стратегії.

— розширення зворотного зв'язку і навчання шляхом тестування теоретичної бази стратегії та оновлення останньої з відображенням отриманих знань. Концепція передбачає, що кожен співробітник повинен прийняти стратегію і прагнути реалізувати її, а також включає систему мотивації співробітників для реалізації загальної стратегії підприємства і виступати інструментом інтеграції стратегічного управління і вимірювання ефективності його роботи.

Управління на стратегічному рівні враховує динаміку операційного рівня, який реалізується такими заходами, як впровадження і ведення маркетингової політики, ціноутворення, коригування собівартості продукції; перегляд асортименту товарів; відмова від нерентабельних активів і напрямів діяльності; підвищення віддачі від використання ресурсів; робота з дебіторською заборгованістю тощо. Стратегічний рівень управління включає в себе розробку стратегії, спрямованої на мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище, соціальну відповідальність перед суспільством; коригування напрямків ведення бізнесу; закриття збиткових напрямків діяльності; впровадження масштабних інновацій, цифрова трансформація бізнесу, прозорість управління підприємством тощо [6].

Основою успіху в підприємницькій діяльності є створення стійких конкурентних переваг, які визначаються здатністю підприємства запропонувати товар або послугу, що перевершують за цінністю для споживачів товар або послугу конкурентів. Базис конкурентних переваг має створюватися на всіх етапах діяльності за рахунок дієвої системи управління конкурентоспроможністю підприємства [4]. Фактори, що забезпечують підприємству високий рівень конкурентоспроможності, зазвичай пов'язують з поняттям "стратегічні фактори успіху". Головна передумова їх формування полягає в здатності підприємства усвідомити і утримати протягом тривалого часу свої переваги як виробника товару в порівнянні з конкурентами [3]. Вимоги, яким повинні відповідати конкурентні переваги, щоб вважатися стратегічним фактором успіху:

— забезпечувати унікальність власного товару в порівнянні з конкурентами протягом тривалого часу, для чого сильні сторони даного підприємства співвідносять-

ся зі слабкими сторонами інших учасників, тобто відносно сильні сторони підприємства повинні давати релевантну вигоду даній цільовій групі споживачів;

— ґрунтуватися на специфічних здібностях і ресурсах підприємства, які в порівнянні з конкуруючими підприємствами є оригінальними, які важко або неможливо відтворити.

Одним з напрямів досягнення конкурентних переваг є врахування досвіду іноземних компаній щодо використання ESG-пріоритетів у стратегічному управлінні. Тенденції останніх десятиліть засвідчують, що для суб'єктів підприємництва в більшості країн світу посилюються екологічні, соціальні та економічні проблеми, що перешкоджають в повній мірі їх розвитку. Найбільш гостро постають питання щодо надмірного тиску на земельні ресурси, деградації штучних і природних екосистем, скорочення біорізноманіття та зміни клімату, масштабних трансформацій сільських районів, неефективної продовольчої системи, що загрожує здоров'ю людини та екологічній раціональності тощо [5].

Важливо відзначити, що компанії в іноземних країнах впроваджують принципи ESG з різних причин: в країнах Європейського Союзу (ЄС) причинами є вплив економічних, соціальних і екологічних проблем та бажання самих компаній; в підприємствах інших країн — репутація, залученість співробітників, попит з боку покупців ("зелений" попит), законодавче регулювання тощо.

При цьому європейські компанії є лідерами в показниках сталого розвитку. Так, в місії ЄС екоінновації займають центральне місце з досягнення кліматично нейтрального циркуляра економіка, бачення, яке лежить в основі Європейської зеленої угоди [13]. Екоінновації стимулюють перехід від традиційної (лінійної) економіки до екологічно стійкої, або циркулярної, в основі якої знаходиться принцип трьох R — Reduce, Reuse, Recycle (зниження, повторне використання, переробка) [10]. Такі інновації не тільки стимулюють трансформацію ринку та економічне зростання, але також мають важливе значення для досягнення подвійних цілей переходу до "зелених" і цифрових режимів [11]. Особливо важливим є прискорення та посилення інновацій в швидкозростаючі сектори, такі як чисті технології, біотехнології та цифрові галузі. Ці сектори демонструють більш високу продуктивність праці і мають значний потенціал для формування майбутньої економіки і суспільства.

Враховуючи ці тенденції можна відмітити, що спрямування управлінської діяльності підприємств до інтеграції з ESG принципами, посилює відповідальність підприємства до збереження і захисту навколишнього середовища; соціальних питань і до якісного корпоративного управління.

Е-принципи в стратегічному плануванні відображають всі процеси підприємства щодо дбайливого ставлення до навколишнього середовища. S-принципи у стратегічному плануванні покращують трудові процеси на підприємстві та вдосконалюють соціальний розвиток суспільства. G-принципи підтримують якість управління на високому рівні, сприяють підвищенню його іміджу і привабливості для потенційних інвесторів [12].

Активна інтеграція ESG принципи в конкурентну стратегію національними виробниками, підкреслюючи значимість соціальних і екологічних ініціатив поряд з економічною вигодою в умовах динамічного зовнішнього середовища, може призвести до зміни підходів щодо прийняття управлінських рішень. Так, в умовах стабільності управлінські рішення приймаються в рамках заданого алгоритму і залишаються незмінними протягом усього циклу реалізації стратегії, тоді як в умовах турбулентності рішення слід постійно коригувати, співставляючи зі змінами, що відбуваються на ринку, оновлювати. Більш того, рішення можуть прийматися інтуїтивно або на підставі досвіду аналогічних компаній. Отже, інтеграція концепції ESG в стратегічне управління суб'єктом підприємництва веде до зміни способів і технологій управління, підвищуючи ефективність їх діяльності в цілому.

Впроваджуючи концепцію ESG в стратегічні цілі, підприємства змушені змінювати не лише тактичні заходи, але сам процес прийняття управлінських рішень, все більше впроваджувати інноваційні проекти, що дозволяють вдосконалювати виробничу діяльність, а також зацікавлювати партнерів до тривалої співпраці. Активне впровадження та інтеграція концепції ESG в стратегічне управління конкурентоспроможністю передбачає: поетапне впровадження ESG критеріїв; розробку їх оцінки щодо інтеграції цієї концепції в ефективне управління; відстежування збалансованості набору критеріїв при реалізації стратегії; виявлення тенденцій у розвитку ESG стратегій конкурентів; тощо.

Зацікавленість інтеграції концепції ESG в управління може прискорити підвищення привабливості суб'єктів підприємництва з боку вітчизняних та іноземних інвесторів та проявити стійкість до зовнішніх економічних і соціальних викликів. Впровадження принципів ESG допомагає визначити напрямки подальшого розвитку підприємств, удосконалити методи управління та створити ефективні стратегії взаємодії із зацікавленими сторонами та управління ринковою капіталізацією [7].

ВИСНОВКИ

Стратегічне управління конкурентоспроможністю суб'єктів підприємництва передбачає формулювання, реалізацію та оцінку стратегій та довгострокових цілей з метою забезпечення конкурентних позицій в турбулентному зовнішньому середовищі. Управління на стратегічному рівні обов'язково враховує динаміку операційного рівня. До факторів, що впливають на посилення конкурентної боротьби сучасних підприємств належать: цифровізація, зміни споживчих переваг, глобалізація, зростання конкуренції, посилення державного регулювання тощо. Підприємці впроваджують обов'язкові і добровільні засоби управління, застосовуючи підходи управління з врахуванням внутрішнього потенціалу та досвіду міжнародних компаній. Суб'єкти підприємництва є вільні у своєму виборі щодо застосування концепції ESG, яка надає можливості їм брати участь у вирішенні екологічних та соціальних проблем, що може стати фактором конкурентної переваги як на внутрішньому ринку, так і на міжнародному.

Література:

1. Вакуленко В.Л., Лю Юнтао, Сметан Д.С. Аналіз рівня цифровізації сільськогосподарських підприємств України у період воєнного стану. Економіка та суспільство. 2024. Випуск № 69.
2. Вініченко І.І., Дідур К.М., Лінник Є.В. Стратегічні напрями забезпечення продовольчої безпеки України. Агросвіт. 2024. №22. С. 4—12.
3. Діденко Є.О., Ткаченко А.Г. Управління конкурентоспроможністю юридичної компанії на основі визначення ключових факторів успіху в умовах насиченого конкурентного середовища. Технології та дизайн. К.: КНУТД, 2014. № 4 (13). С. 43—52.
4. Журило І.В., Хіміч Ю.А. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства електромонтажних послуг. Центральнотраїнський науковий вісник. Економічні науки, 2022. вип. 8 (41). С. 113—128. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2022.8\(41\).113-128](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2022.8(41).113-128)
5. Земельні ресурси: всесвітній огляд. <https://www.unccd.int/search?page=1>.
6. Кривіцька В.В., Зянько В.В. Механізм управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах нестабільності. Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. 2020, № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8118>
7. Лагодієнко О.В. Імплементация методу оптимізації ESG-портфеля підприємств України в умовах невизначеності. Агросвіт. 2024. №17. С. 65—70. DOI: 10.32702/2306-6792.2024.17.65
8. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Ковальова О.В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю виробничо-комерційної діяльності суб'єктів аграрного підприємництва. Економіка та управління підприємством. 2019. Випуск 29. С. 231—235.
9. Чепіль Г. В., Панченко А. В. Класифікація та тренди застосування технології 4.0 аграрними підприємствами. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2024. № 1 (11), С. 153—163.
10. Bourguignon D. Closing the loop: New circular economy package. Brussels: European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2016\)573899](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2016)573899)
11. Chen Y.-S. The Driver of Green Innovation and Green Image — Green Core Competence. Journal of Business Ethics. 2008. Vol. 81. № 3. P. 531—543.
12. Duque-Grisales E.G., Aguilera-Caracuel J.G. Environmental, social and governance (ESG) scores and financial performance of multilatinas. Moderating effects of geographic international diversification and financial slack. Journal of Business Ethics. 2019. PP. 315—334.
13. European Commission: Directorate-General for Research and Innovation and Cambridge Econometrics, EU eco-innovation index 2024, Publications Office of the European Union, 2024. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/4878812>
14. Sivarajah U., Kamal M.M., Irani Z., Weerakkody V. (2017). Critical analysis of Big Data challenges and analytical methods, J. Bus. Res. 70, pp. 263—286.

References:

1. Vakulenko, V.L., Liu, Yuntao and Smetan, D.S. (2024), "Analysis of the level of digitalization of agricultural enterprises in Ukraine during martial law", Ekonomika ta suspil'stvo, vol. 69.
 2. Vinichenko, I.I., Didur, K.M. and Linnyk, Ye.V. (2024), "Strategic directions for ensuring food security in Ukraine", Ahrosvit, vol.22, pp. 4—12.
 3. Didenko, Ye.O. and Tkachenko, A.H. (2014), "Managing the competitiveness of a law firm based on identifying key success factors in a highly competitive environment", Tekhnolohii ta dyzajn, vol. 4 (13), pp. 43—52.
 4. Zhurylo, I.V. and Khimich, Yu.A. (2022), "Strategic management of the competitiveness of an electrical installation services company", Tsentral'noukrains'kyj naukovyj visnyk. Ekonomichni nauky, vol. 8 (41), pp. 113—128. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.-2022.8\(41\).113-128](https://doi.org/10.32515/2663-1636.-2022.8(41).113-128)
 5. UNCCD (2025), available at: <https://www.unccd.int/search?page=1> (Accessed 15 July 2025).
 6. Kryvitska, V. and Zianko, V. (2020), "Mechanism of management the competitiveness of enterprise in the conditions of instability", Efektyvna ekonomika, vol. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8118> (Accessed 20 Jul 2025).
 7. Lahodiienko, O.V. (2024), "Implementation of the method of optimizing the ESG portfolio of Ukrainian enterprises in conditions of uncertainty", Ahrosvit, vol. 17, pp. 65—70. DOI: 10.32702/2306-6792.2024.17.65
 8. Lomovs'kykh, L.O., Yefremova, N.O. and Koval'ova, O.V. (2019), "Strategic management of the competitiveness of production and commercial activities of agricultural enterprises", Ekonomika ta upravlinnia pidpryemstvom, vol. 29, pp. 231—235.
 9. Chepil', H. V. and Panchenko, A. V. (2024), "Classification and trends in the application of technology 4.0 by agricultural enterprises", Menedzhment ta pidpryemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku, vol. 1 (11), S. 153—163.
 10. Bourguignon, D. (2016), "Closing the loop: New circular economy package", European Parliament, available at: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2016\)573899](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2016)573899) (Accessed 15 July 2025).
 11. Chen, Y.-S. (2008), "The Driver of Green Innovation and Green Image — Green Core Competence", Journal of Business Ethics, Vol. 81, no. 3, pp. 531—543.
 12. Duque-Grisales, E.G. and Aguilera-Caracuel, J.G. (2019), "Environmental, social and governance (ESG) scores and financial performance of multilatinas. Moderating effects of geographic international diversification and financial slack", Journal of Business Ethics, pp. 315—334.
 13. Publications Office of the European Union (2024), "European Commission: Directorate-General for Research and Innovation and Cambridge Econometrics, EU eco-innovation index 2024", available at: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/4878812> (Accessed 15 July 2025).
 14. Sivarajah, U., Kamal, M.M., Irani, Z. and Weerakkody, V. (2017), "Critical analysis of Big Data challenges and analytical methods", J. Bus. Res., vol. 70, pp. 263—286.
- Стаття надійшла до редакції 29.07.2025 р.*